

РОЗВИТОК КОМУНІКАТИВНИХ ЗДІБНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ ЯК АКТУАЛЬНА ПРОБЛЕМА ВИЩОЇ ОСВІТИ

Аналіз досліджуваної проблеми. Проблема комунікативного розвитку сучасної людини є доволі актуальною. Проте, у науковій літературі і педагогічній практиці вона розроблена недостатньо. Зокрема, позначилися протиріччя, по-перше, між потребою суспільства в молодих фахівцях, що мають високий рівень розвитку комунікативних здібностей, і невідповідність цієї потреби до рівня їх розвитку у випускників вищої школи, по-друге, між наявним потенціалом педагогічного процесу, організованого у рамках сучасної вищої школи для розвитку комунікативних здібностей, і не розробленістю науково обґрунтованої моделі системи діяльності вищих навчальних закладів у цьому напрямі й педагогічних умов, що забезпечують ефективність її функціонування в умовах вищого начального закладу.

У сучасному суспільстві зростають вимоги до фахової підготовки майбутніх інженерів та таких їх соціально значимих особистих якостей як комунікативна мобільність, прагнення до успіху, готовність до творчої діяльності, відповідальність, самостійність, здатність вирішувати завдання в нестандартних ситуаціях, вміння швидко та ефективно реагувати на різноманітні соціальні зміни. У цих умовах трансформуються цілі і завдання системи освіти в цілому і вищої освіти зокрема. Стає очевидною необхідність осмислення проблеми розвитку здібностей до професійного спілкування в підготовці майбутнього інженера.

Комунікативна компетентність формується протягом усього життя особистості, особливо ефективно цей розвиток відбувається під час навчання у вищому навчальному закладі, де людина стає дорослою, опановує обрану професію й готується до самостійного життя в суспільстві [3]. Існування в суспільстві обов'язково передбачає спілкування, комунікативні навички

формується іноді навіть незалежно від людини, проте не завжди відповідають необхідним вимогам. Тому формування комунікативної компетентності майбутніх інженерів є одним з важливих завдань сучасної інженерної освіти.

Загальна постановка проблем полягає у дослідженні можливостей розвитку комунікативних здібностей майбутніх інженерів. Розробка проблем сучасної освіти містить у собі як одне з перспективних і актуальних напрямків досліджень теоретико-методологічне обґрунтування удосконалення професійної, у тому числі й комунікативної, підготовки інженерів. У зв'язку з цим основними завданнями досліджень у напрямі комунікативної підготовки інженерів залишаються виявлення компонентів комунікативної компетентності та розробки методик і технологій, що спрямовані на розвиток комунікативних здібностей майбутніх інженерів.

Мета: виявлення специфіки розвитку комунікативних здібностей студентів технічних вищих навчальних закладах.

Сучасна концепція вищої освіти виходить з того, що випускник технічного вищого начального закладу, майбутній фахівець, керівник в певній сфері діяльності повинен мати не лише вузькопрофесійні, технічні навички, але й добре розвинені творчі, розумові, комунікативні та інші здібності. Він повинен вміти приймати відповідальні, правильні рішення, наслідки яких впливають на нього й оточуючих людей. Здатність до прийняття раціональних рішень в суспільній життєдіяльності не приходить стихійно, несподівано, а формується в ході систематичного придбання знань, вмінь й навичок у спілкуванні [5]. Вміння правильно висловлювати свої ідеї, професійно спілкуватися з колегами має значний вплив на якість інженерної діяльності. Високий рівень розвитку комунікативних здібностей майбутнього технічного фахівця забезпечує реальний соціальний контакт з колегами, начальниками та підлеглими, дає можливість подолати різноманітні соціально-психологічні бар'єри, які виникають в процесі взаємодії, а також забезпечує плідність їх між особових взаємовідносин, за допомогою яких поєднується діловий й особистий рівні спілкування. Комунікативні здібності проявляються у сфері спілкування та сприяють успішності людини в різноманітних галузях діяльності.

Виходячи з визначення поняття комунікативної компетентності, під якою ми розуміємо володіння комунікативними знаннями, вміннями, навичками та здатністю встановлювати необхідні контакти з іншими людьми, ми робимо

висновок, що комунікативна компетентність сьогодні визначається таким чином: в процесі комунікації відбувається не лише обмін інформацією, а те, як вона формується, відправляється, отримується, уточнюється, перероблюється, обговорюється, розвивається, тобто що людина думає перед тим, як висловити інформацію, яким чином вона виражає свою думку словами, як доносить цю думку до співрозмовника, як отримує від нього інформацію про те, чи думка була правильно інтерпретована [1]. Також комунікативні здібності включають вміння слухати й розуміти людей, впливати на них, встановлювати з ними хороші особистісні та ділові взаємовідносини.

Під комунікативною компетентністю ми розуміємо здатність людини встановлювати і підтримувати необхідні контакти з іншими людьми. Комунікативна компетентність передбачає розуміння людиною мотивів, стратегій поведінки, фрустрацій і своїх власних, і партнерів по спілкуванню, вміння розібратися в групових, соціально-психологічних проблемах, осмислення перешкод на шляху до взаємного порозуміння, освоєння технології та психотехніки спілкування.

Поняття “комунікації” стало знаковим для розвитку сучасного інформаційного суспільства. Будь-яка комунікація передбачає передання інформації, а будь-яке оброблення інформації – наявність комунікації. Інформація сприяє обміну думками, почуттями, емоціями, а також є змістовим виразником суспільних відносин. Оперативно і правильно сформулювати уявлення про відповідну проблему, визначити адекватні методи і засоби реалізації конкретних цілей, якісно передати інформацію, проаналізувати зворотній зв'язок – це характеризує ступінь володіння засобами комунікації, рівень сформованості комунікативних вмінь.

Здатність технічного фахівця до професійної комунікації є комплексом індивідуальних особливостей інженера, необхідних для професійного спілкування [4]. До них можна віднести: психологічну готовність створювати і розвивати ділові стосунки; спеціальні знання, вміння й навички, які підвищують міру готовності до взаємодії; знання етики професійного спілкування; вміння логічно викладати інформацію професійної спрямованості; сформованість прийомів слухання колег, начальника або підлеглих.

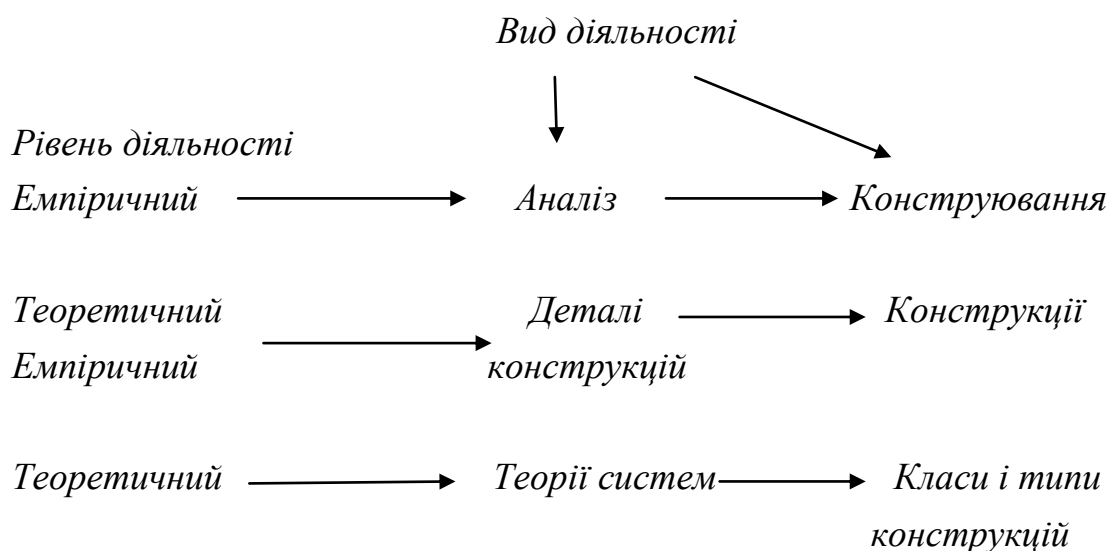
Під знаннями розуміють перевірений практикою результат пізнання дійсності, правильне відображення її в мисленні людини, в яких відображується

узагальнений досвід людей, накопичений у процесі суспільно-історичної практики. Уміння передбачають можливість успішного виконання дій на основі набутих знань для вирішення поставлених завдань відповідно до заданих умов. Під навичками розуміють усталений спосіб виконання дій, сформований у результаті багаторазових повторень, які характеризуються високим ступенем засвоєння й відсутністю поелементної свідомої регуляції та контролю [1; 2].

Ми можемо виділити ряд істотних характеристик категорії “уміння”. Отже, уміння ми будемо розуміти як дію, що: носить усвідомлений характер; відбувається щораз у нових умовах; характеризується довільністю та узагальненістю; є результатом уміння застосовувати теоретичні принципи у практичній діяльності; здійснюється під контролем свідомості; супроводжується цільовою спрямованістю і плануванням; супроводжується постійною розумовою роботою; припускає можливість переходу у творчість.

Ми можемо стверджувати, що навичка має такі властивості: здійснюється без контролю свідомості; здійснюється у подібних, типових, звичних ситуаціях; відрізняється автоматичністю, стереотипністю, шаблонністю.

Формування умінь повинно бути кінцевою метою управлінської підготовки майбутніх інженерів. В нових умовах, що змінюються, провідна роль належить умінням, а у стандартних ситуаціях, стабільних умовах – навичкам.

Інженерна діяльність, основою якої є технічне та технологічне конструювання, сформована відношеннями між емпіричним та теоретичним

рівнями діяльності, з одного боку, аналізом та конструюванням, з іншого. Результатом цієї діяльності стають різноманітні конструкції (машини), що з'являються у циклах технічного і технологічного конструювання. Структуру інженерної діяльності можна представити у такому вигляді.

Як бачимо, інженерна діяльність як складова загальнолюдської діяльності групується на операціях аналізу та синтезу, а її специфіка полягає в об'єкті, яким вона оперує (техніка та технології). Звідси, обов'язковим елементом комунікаційної діяльності інженера стає користування специфічною технічною термінологією.

Характеристика комунікативних умінь і навичок майбутніх інженерів містить також ефективне використання невербальних засобів спілкування, створення ефективного усного повідомлення. У структурі комунікативних умінь і навичок виділяємо також ефективне слухання, створення сприятливого психологічного клімату в процесі спілкування, вміння робити доповідь.

Розвиток інтелектуальних умінь і навичок дозволяє студенту виділяти головне, аналізувати проблему, генерувати нові ідеї, визначати сильні й слабкі сторони різних пропозицій і ідей, знаходити найбільш ефективні шляхи її розв'язання, здатність відмовитися від власної точки зору на користь більш оптимальної.

Висновки. Отже, розвиток комунікативних здібностей майбутніх інженерів пов'язується із специфікою інженерної діяльності, яка пов'язана із конструюванням та експлуатацією технічних об'єктів. Високий рівень комунікативних здібностей студентів технічних спеціальностей дозволить їм не лише опанувати достатній рівень теоретичних знань зі спеціальних дисциплін та дисциплін гуманітарного циклу, але й допоможе в подальшому розвитку своїх професійних навичок, дозволить добитися кар'єрного зростання, а також постійно удосконалювати свої практичні навички в професійній діяльності. Розвиток комунікативних здібностей майбутніх інженерів дозволяє впливати на особистість у психологічному аспекті, навички самопізнання, самореалізації, самоактуалізації.

Література:

1. Бутенко Н.Ю. Комунікативна майстерність: Навч. посіб. / Н.Ю. Бутенко. – К.: КНЕУ, 2005. – 336 с.
2. Волкова Н.П. Професійно-педагогічна комунікація: Навч. посіб. / Н.П. Волкова.– К.: Видавничий центр «Академія», 2006. – 256 с.

3. Драгомирова І. Концептуальні аспекти формування сучасного спеціаліста / І. Драгомирова // Вища школа. – 2002. – №2-3. – С. 49-52.

4. Лозова В.І. Теоретичні основи виховання і навчання : навч. посіб. / В.І. Лозова, Г.В. Троцько ; Харк. держ. пед. ун-т ім. Г.С. Сковороди. – 2-е вид., випр. і доп. – Харків :“ОВС”, 2002. – 400 с.

5. Мойсеюк Н.Є. Педагогіка : навч. посіб. / Н.Є. Мойсеюк. – 5-е вид., доп. і перероб. – К., 2007. – 656 с.

6. Основы педагогики высшей школы : учеб. пособ. / Л.Л. ТОВАЖНЯНСКИЙ [и др.]. – Харьков : НТУ “ХПИ”, 2005. – 600 с.

7. Прокопенко І.Ф. Педагогічні технології : навч. посіб. / І.Ф. Прокопенко, В.І. Євдокимов. – Х. : Колегіум, 2005. – 224 с.

УДК 378.381

Черніта М.М., Гурич А.Ю.,

магістранти ВНАУ

Джеджула О.М.,

професор кафедри

загальнотехнічних дисциплін

та професійної освіти, ВНАУ

СТРЕСОСТІЙКІСТЬ

Проблема прогнозування поведінки людей в екстремальних умовах діяльності, а також оцінювання вірогідності збереження їхнього здоров'я і працездатності після впливу екстремальних факторів завжди привертала увагу дослідників (А.Г. Маклаков, В.О. Моляко, В.І. Берзін, В.О. Бодров, М.В. Савчин, О.Є. Самойлов, Н.В. Тарабріна, С.І. Яковенко). Висока стресостійкість забезпечує виконання професійних обов'язків в екстремальних умовах, збереження працездатності і здоров'я особистості після впливу екстремальних факторів зовнішнього середовища. Низький рівень стресостійкості, нездатність людини протидіяти стресам призводять до негативних наслідків у психічній, соціальній, професійній і поведінковій сферах – різноманітних проявів посттравматичних стресових розладів, суїцидів і т. ін.

Аналіз актуального стану досліджень у цій галузі свідчить про те, що